

Срђан ВУКАДИНОВИЋ*

ДРУШТВЕНО-СТРУКТУРНИ ФЕНОМЕНИ ЦРНОГОРСКОГ РЕАЛИТЕТА У ДЈЕЛУ ПАВЛА РОВИНСКОГ

1. УВОД

Стваралачка и културолошка матрица Павла Ровинског је веома широка и разноврсна, када је у питању друштвено-структурни амбијент Црне Горе. Исказујући, кроз сопствену ријеч, своје виђење Црне Горе, њене амбијенталности и популације коју је сусретао, он говори о времену у коме је живио. У препискама Ровинског, које је, прије свега, имао са истакнутим руским научником Александром Николајевићем Пипином, у раздобљу од 1868. до 1905. године, могу се идентификовати и уочити многи друштвено-структурни подсегменти црногорског друштва, као што су географски, научни, културни и други. У наведеним писмима, Ровински говори о јужнословенском простору, али највише о Црној Гори. Његове констатације о обиљежјима друштвене структуре, за вријеме у коме је живио и стварао, имају огромну и далекосежну вриједност. Са аспекта савремених кретања у теорији друштвене структуре, дјело Ровинског је подложно критици, али оно ипак представља научне вредноте о друштвеним феноменима којима се бавио и које је као ријетко ко из периода друге половине XIX и првих година XX стољећа, разумио, објаснио и описао.

Просторни реалитет у којем егзистирају појединци, а Ровински то и описује, основ је настајања друштва као облика и начина живота људи. На простору Црне Горе, у периоду када у њој борави Ровински, велики је број друштвених институција и установа које конституишу црногорско друштво. Историјски посматрано, а у духу поимања заједничког живота, од стране Ровинског, црногорско друштво представља заједницу коју

* Универзитет Црне Горе

творе становници различитог етничког поријекла, који су у њој живјели од најстаријих времена, а који у тој доброј традицији суживота конституишу нове парадигме начина живота. Запажања и проучавања Павла Ровинског, заснована на тој појави као константи друштвеног ареала, говоре о организацији друштвеног живота као темељном основу државног живота и његове организације, ка успостави и јачању тек стасале и добијене самосталности Црне Горе.

2. ОПСТОЈНОСТ ДРУШТВЕНЕ СТРУКТУРЕ У ДЈЕЛУ ПАВЛА РОВИНСКОГ

Општа типологизација друштава у теорији друштвене мисли прати црногорско друштво и примјењива је и у случају истог. Типологизација црногорског друштва омогућава разумијевање животних, а самим тим и културолошких различитости његових становника. Промјене које су захватале већину друштава у јужнословенском друштвеном амбијенту, а о томе пише и Ровински у писмима Пипину, неминовно су се преносиле и одражавале и на црногорско друштво. Истина, те промјене су спорије долазиле до свијести грађана и на један другачији, традиционалнији начин налазиле „погодност” црногорског тла, да пријену на њега. Због те спорости у односу на друга друштва из ближег и даљег сусједства, и прелаз из црногорског традиционализма у црногорски модернизам дешавао се са закашњењем, у односу на већину конкретних других друштава. Настанак и нестанак кроз краћу и дужу историју различитих друштвених формација и друштвених система имао је утицаја на глобалном плану и на промјене црногорског друштва. Такође, у овом друштвеном амбијенту дешавале су се и посебне специфичне промјене које су имале одраза на његову трансформацију. Иако је веома тешко у јединственој теоријској равни пратити сва друштвено-структурна обиљежја једног конкретног друштва, у трајању од готово пола вијека, Ровински успијева да вјешто и теоријски утемељено издвоји друштвене специфичности на јавно манифестну позорницу и да им да одређени глобалнији карактер, односно повеже их са сличним догађањима у другим реалитетима.

Велики број таквих специфичности и посебности црногорског друштва може се наћи у дјелу Павла Ровинског. Њихово систематско слагање у један дефиницијски оквир даје за право закључити да је црногорско друштво по многим својим одређењима било релативно самостална, организована и обједињена заједница коју су творили појединци, припадници различитих етничких и „социопрофесионалних” скупина, и која је могла да задовољава све њихове интересе.

3. ЦЈЕЛОВИТОСТ ПОДСТРУКТУРНИХ СЕГМЕНАТА ДРУШТВА

Друштвена структура Црне Горе се у текстовима Павла Ровинског јавља у веома широком обухвату као сложена, за то вријеме, производна заједница која се не бави само једном уском граном производње већ различитим областима привређивања, које имају за циљ задовољење животних потреба. У појединим раздобљима, које описује Ровински, црногорско друштво није могло задовољити најнеопходније животне потребе становништва, па је одређена помоћ добијана током година у којима је Ровински и боравио у Црној Гори. Иако су такви друштвено-економски односи са другим друштвима, прије свих руским, били условљени задовољењем потреба, оваква врста отворености црногорског друштва је битно обиљежје друштвене заједнице. Јер тамо гдје постоји изолација друштва, од спољних утицаја, па ма каквог карактера они били, не може бити говора о друштву, поготово не о његовој цјеловитости, макар и у обухватном смислу друштвено-структурних сегмената. Међутим, може се рећи да економска неразвијеност црногорског друштва, у времену када Ровински борави у Црној Гори, условљава на један посредан начин и квантитет и квалитет комуникације са другим друштвима.

У поимању друштвено-структурних феномена црногорског реалитета, у дјелу Павла Ровинског, нарочито су значајна она проучавања која се односе на културну традицију. Наиме, већ у дјетињству, човјек, припадник једног друштва, почиње усвајати елементе културне подструктуре у којој се развија и битише. Усвајајући језик, обичаје, затим норме свакодневног понашања и системе вриједности, човјек – појединац се социјализује у друштву. Какви су били сви ти елементи подструктуре друштвеног, научног и културног битисања Црногораца објашњава Павле Ровински када говори о начину живота, материјалној и духовној култури, дјелатности и организацији школе, цркве и неких других институција.

Описујући породицу, Ровински објашњава утицај наслеђа и социјалног поријекла на друштвено битисање. При томе разматра и услове и начине организације црногорског друштва у неким давним временима, када су постојали племенски облици организовања и битисања.

Не само назначеним већ и многим другим елементима културне подструктуре и облицима друштвеног наслеђа, који су један од најзначајнијих момената у конституисању црногорског друштва и формирању друштвене структуре, бави се Павле Ровински у свом дјелу.

Поред језика и елемената културе, појединац у процесу социјализације од друштва усваја систем норми и вриједности. Црногорско друштво је у разним временским периодима имало веома хетероген систем

норми у најразличитијим областима свакодневног живота. Истичући специфичност црногорског друштва у вриједносном смислу, Павле Ровински у свом дјелу наводи низ примјера правила понашања, било појединачна, било група које су у одређеном тренутку подржаване, односно биле морално начело средине која је држала до тога. У другим ситуацијама наводе се и норме, као правила понашања, које су осуђиване од црногорске средине, односно трпјеле су морални презир.

Значајан конститутивни сегмент црногорског друштва и друштвене структуре представљао је и систем вриједности. Скала вриједности од једног друштва до другог је веома разноврсна и различита. Кроз дјело Павла Ровинског истиче се једна вриједност, коју су и многи други аутори који су дуже или краће боравили у Црној Гори истицали као препознатљиву, а то је слобода. Ту вредност у црногорском друштву сви његови конституенти посебно цијене и уважавају, а истовремено се залажу за њу по цијену и жртве у највећем могућем степену жртвовања. Било да говори о позицији црногорске државе, која управо у вријеме боравка Ровинског у њој на Берлинском конгресу стиче своју независност, било да говори о позицији неких других важних друштвених и државних институција, овај аутор посебно наглашава њихов слободарски карактер, из чега се може закључити да је ријеч о врховној вредности црногорског друштва.

4. АУТОХТОНОСТ ДРУШТВЕНЕ СТРУКТУРЕ У АМБИЈЕНТУ ЦРНОГОРСКОГ ДРУШТВА

Друштвено-структурни феномени црногорског реалитета, у дјелу Павла Ровинског, објашњавају се и разумију као аутохтони самостални и слободни друштвени амбијент вишевијековне традиције, који су били значајни ослонци у успостави и функционисању самосталне црногорске државе, као организованог облика власти. Територија, држава, власт, материјална и духовна култура су феномени који конституишу и одређују црногорско друштво, а Павле Ровински управо и томе посвећује највећу пажњу. Текстови Павла Ровинског о Црној Гори пружају огромна сазнања о друштвеним и културолошким токовима и тековинама црногорског друштва, као о културном наслеђу. Дјело овог аутора је непророчјевице вриједности и незаобилазан сегмент и садржај свих анализа црногорског традиционалног, а и модерног друштва.

ЛИТЕРАТУРА

- 1) Радусиновић, С. Павле: *Павле Ајолонович Ровински – сјазама њејовој живојџа и пага*, Културно-просвјетна заједница, Подгорица 1996.
- 2) Ровински, Павле: *Црна Гора у њрошлосџи и садашњосџи*, I, II, III и IV, Издавачки центар Цетиње, Централна народна библиотека „Ђурђе Црнојевић” – Цетиње и Издавачка књијарница Зорана Стојановића, Сремски Карловци – Нови Сад 1993-1994.
- 3) Ровински, Павле: *Еџнографџа Црне Горе*, I и II, ЦИД, Подгорица 1998.
- 4) Ровински, Павле: *Заџиси о Црној Гори*, ЦИД, Подгорица 2001.
- 5) Ровински, Павле: *Сџудије о Црној Гори*, ЦИД, Подгорица 2004.
- 6) Вукадиновић, Срђан: *Дјело Павла Ровинској, дневни лист „Побједа”*, Подгорица 25. јул 1996, број 10998, стр. 12.

Srđan VUKADINOVIĆ

SOCIAL STRUCTURE PHENOMENE MONNENRGRO
REALITY IN DEED PAVLE ROVINSKI

Summary

In social, cultural and scientific life Montenegro Pavle Rovinski is the to appear afterwards deverb hers indepedence in Congress of Berlin 1878 years. Th own scientific and cultural mission for morph is the to form social interior and foreign political characteristic and specific Social of Montenegro and state to gown period. That deverb this author and public performan is helping device in surance and to tighten independence of Montenegro. The compehensible totality social arreal environment of Montenegro in his complete Rovinski to establish in own deed frame social to exist through regulation substructure segment (science, literature, culture, diplomacy). The deed Pavle Rovinsaki for time in also is to begin had enormous value because is standpoint common science of society to point out in regulation phenomene social structure and his structural segment in Montenegro society.

